

ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ἀνφοδομήθη ἔπειτα τῷ 366 ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος (1). Ὅθεν ἐλέγετο καὶ Οὐάλης, συνήθως δὲ μέγας ἀγωγός, σφζόμενον δὲ μέχρι τῆς σήμερον ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Τούρκων Μποζδογὰν κεμερῆ. Περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κολοσσιαίου τούτου ἔργου ἔδειξεν ὁ βασιλεὺς τὴν συνήθη αὐτοῦ δραστηριότητα, προσεγγαγὼν ἐξ Ἀσίας καὶ Πόντου καὶ Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων καὶ τῆς Θράκης ἑπτακισχιλίους περίπου διαφόρων εἰδῶν ἐργάτας. Τίς ἐν τούτοις ἤθελε πιστεῦσαι ὅτι οὐδὲ τούτο τὸ κοινωφελὲς κατασκευάσμα ἠδυνήθη νὰ εὖρη χάριν ἐνώπιον τινῶν ἐκ τῶν ἀμειλίχων κατηγορῶν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, οἵτινες ἠξίωσαν ὅτι ἠνάγκασε τὸν λαὸν νὰ πληρώσῃ δις τὴν πρὸς τούτο ἀπαιτουμένην δαπάνην; Ναὶ μὲν οἱ δύο ὀπωσοῦν σπουδαιότεροι χρονογράφοι, Θεοφάνης καὶ Νικηφόρος, ἱστοροῦντες τὰ περὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ὑδραγωγείου, οὐδὲν λέγουσι περὶ τῆς διπλῆς ταύτης ἀπαιτήσεως. Καὶ αὐτοὶ ὅμως ὁμιλοῦντες περὶ τῆς ὑπερβολικῆς εὐθηνίας τῶν γεννημάτων τῆς γῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου ἀποδίδουσιν αὐτὴν εἰς τὴν πλεονεξίαν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀδυσώπητος ὢν, ὡς λέγουσι, περὶ τὴν τῶν χρηματικῶν φόρων εἰσπραξίν ἠνάγκαζε τοὺς χωρικοὺς νὰ ἐκποιῶσι τὰ προϊόντα αὐτῶν ἐπὶ ἐλαχίστη τιμῇ, διότι κατὰ τὸν Νικηφόρον ἐξήκοντα μόδια σίτου ἀντὶ νομίματος ἠγοράζοντο. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἶναι ἀρά γε ἀληθῆ; Πολλάκις συμβαίνει τῶντι ἡ ἄμεσος ἀπαιτήσις τοῦ χρηματικοῦ φόρου ν' ἀναγκάζῃ τὸν χωρικὸν εἰς τὴν ἐπὶ εὐτελεῖ τιμῇ ἐκποιήσιν τῶν προϊόντων αὐτοῦ, ἐκ τούτου ὅμως δὲν ὠφελείται ἄμεσως τὸ μέγα τῶν ἀναλωτῶν πλήθος ὠφελοῦνται πρὸ πάντων οἱ ἔμποροι οἱ ἀγοράζοντες παρὰ τῶν χωρικῶν τὰ προϊόντα αὐτῶν. Καὶ δύναται μὲν οἱ ἔμποροι οὗτοι νὰ μεταπωλήσωσιν ἔπειτα αὐτὰ ἐπὶ τιμῇ εὐθηνότερα τῆς συνήθους ἀλλ' ἢ ὡς ἐκ τούτου καὶ μόνου ὑπερβολικῆ ἐκείνῃ ὑποτίμησις φαίνεται ἀπίθανος, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἐξήκοντα μόδια ἀντὶ ἑνὸς νομίματος σημαίνει ὅτι τὸ κοιλὸν ἐπωλεῖτο δραχμὴν μίαν καὶ πενήτηκοντα λεπτά. Πλὴν τούτου, εἶναι ἤδη γνωστὸν ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ ἰδίως ὁ Λέων καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, ἀπένεμαν, ὡς ἐξάγεται ἐκ νομοθετημάτων ἀναμφισβητήτων, ἰδιάζουσαν πρὸς τὴν γεωργίαν προστασίαν, ἰδίως καταργήσαντες τὴν ἐπαχθῆ θεσμοθεσίαν τῆς ἐπιβολῆς καὶ τὸν οὐδὲν ἦττον ὀλέθριον θεσμόν τῆς δουλοπαροικίας. Πῶς εἶναι δυνατόν λοιπὸν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἄνθρωποι ὀρμώμενοι περὶ τὰς οἰκονομικὰς αἰτῶν διατάξεις ἀπὸ ἀρχῶν τοσοῦτον ὑγιῶν συγχρόνως κατηνάγκαζον τοὺς χωρικοὺς νὰ καταστρέφωνται ἐκποιοῦντες ἐπὶ τιμῇ εὐτελεστάτῃ τοὺς καρποὺς τῶν κόπων αὐτῶν καὶ τούτο ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ εἰσπραχθῶσιν οἱ φόροι ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος; Ἴσως τοιοῦτο συνέβη ἅπαξ ἢ δις ἕνεκα ἐκτάκτων καὶ κατεπειγουσῶν ἀναγκῶν τοῦ δημοσίου, ἢ δὲ κακοβουλία τῶν χρονογράφων ἔσπευσε νὰ παραστήσῃ τὸ γεγονός ὡς συνήθως καὶ τακτικῶς συμβαῖνον. Ἴσως ἂν ἑτέρου ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐφρόντισε νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς πρωτεύουσος δαψιλῆ ἀποταμιεύματα γεννημάτων, ἵνα οἱ κάτοικοι τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως μὴ γίνωνται ἔρμαιον τῶν κερδοσκοπῶν καὶ ἀγοράζωσι τὸν σίτον καὶ τὴν κριθὴν εἰς τιμὴν μετριωτέραν, ἂν καὶ ὄχι εἰς τὴν μυθώδη ἐκείνην τῶν χρονογράφων τιμὴν διότι τῷ ὄντι ὁ Θεοφάνης λέγει ἐπὶ λέξεως «ἐποίησε δὲ εὐθηνῆσαι τὰ εἶδη ἐν τῇ πόλει τῷ χρόνῳ τούτῳ». Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ ἀναλισκώμεθα εἰς εἰκασίας, ἐνῶ ἐκ τοῦ κειμένου αὐτοῦ τοῦ Νικηφόρου ὑποδεικνύεται μᾶλλον ἢ ἀλήθεια; Ὁ Νικηφόρος, ἀφοῦ

(1) Ἐν τῇ τελευταίᾳ μεγάλῃ πυρκαϊᾷ τοῦ Βυζαντίου, τῇ τοῦ 1908, τὸ ὑδραγωγεῖον τούτου νέας ἔπαθε καταστροφάς.

